

2015.gada 28.maijā Saeimā tika pieņemti grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā (turpmāk – PTAL), saskaņā ar kuriem tika paredzēti vairāki ierobežojumi patērētāju kreditēšanas jomā. Cita starpā saskaņā ar grozījumiem tika noteikti ierobežojumi patērētāja kredīta kopējām izmaksām un nokavējuma procentiem. Lai saistībā ar minētajiem grozījumiem un to piemērošanu veidotos vienota izpratne, PTAC ir apkopojis visbiežāk uzdotos jautājumus un atbildes saistībā ar tiem.

Par patērētāju kredīta kopējo izmaksu ierobežojumu:

- PTAL 8.panta 2.² daļā noteikts, ka “Patērētāja kreditēšanas līguma izmaksas ir samērīgas un atbilstošas godīgai darījumu praksei. Kredīta kopējās izmaksas patērētājam aprēķina normatīvajos aktos par patērētāju kreditēšanu noteiktajā kārtībā.”
- PTAL 8.panta 2.³ daļā noteikts, ka: “Par šā panta 2.² daļā minētajām prasībām neatbilstošām uzskata tādas kredīta kopējās izmaksas patērētājam, kuras pārsniedz 0,55 procentus dienā no kredīta summas no pirmās līdz septītajai kredīta izmantošanas dienai (ieskaitot), 0,25 procentus dienā no kredīta summas no astotās līdz četrpadsmitajai kredīta izmantošanas dienai (ieskaitot) un 0,2 procentus dienā no kredīta summas, sākot ar piecpadsmito kredīta izmantošanas dienu. Līgumos, saskaņā ar kuriem kredīts atmaksājams pēc pieprasījuma vai kuros kredīta izmantošanas termiņš pārsniedz 30 dienas, par šā panta 2.² daļā minētajām prasībām neatbilstošām uzskata tādas kredīta kopējās izmaksas patērētājam, kuras pārsniedz 0,25 procentus dienā no kredīta summas. Kredīta kopējo izmaksu ierobežojumu patērētājam nepiemēro tādiem patērētāju kreditēšanas līgumiem, kurus noslēdzot kredīta devēja glabāšanā kā nodrošinājums nododama kāda lieta un saskaņā, ar kuriem patērētāja atbildība ir ierobežota tikai ar iekļāto lietu.”

Kas ir kredīta kopējās izmaksas?

Kredīta kopējās izmaksas patērētājam definētas PTAL 1.panta 9.punktā¹. Tās jāsaprot kā jebkādas izmaksas, ar ko patērētājam jārēķinās, lai kredītu saņemtu un/vai to lietotu, un kuras kredīta devējam ir zināmas, izņemot notāra izmaksas. Tās ietver, piemēram, procentus par kredīta lietošanu, komisijas maksas, dažādas administratīvās izmaksas, piemēram, par aizdevuma līguma sagatavošanu, maksāspējas pārbaudi, kredīta piešķiršanas apstiprināšanas maksas, kredīta starpnieku izmaksas, kuras sedz patērētājs u.tml. Turklāt no definīcijas daļā: “jebkādi citi maksājumi, kas patērētājam jāmaksā saistībā ar kreditēšanas līgumu un kas ir kredīta devējam zināmi” izriet, ka, piemēram, pēc noteikta termiņa slēdzot kredīta līguma grozījumus vai pārjaunojuma līgumus, jebkuri piemērotie procenti, komisijas maksas u.c. maksājumi iekļaujami kredīta kopējās izmaksās patērētājam, jo attiecīgo līguma grozījumu vai pārjaunojuma slēgšanas brīdī tie kredīta devējam jau ir zināmi.

¹ Skat. PTAL 1.panta 9.punktu: Kredīta kopējās izmaksas patērētājam — visas izmaksas, tajā skaitā procenti, komisijas nauda, nodevas un jebkādi citi maksājumi, kas patērētājam jāmaksā saistībā ar kreditēšanas līgumu un kas ir kredīta devējam zināmi (izņemot zvērināta notāra izmaksas). Kredīta kopējās izmaksās iekļauj arī izmaksas par papildu pakalpojumiem saistībā ar kreditēšanas līgumu, tajā skaitā apdrošināšanas prēmijas, ja papildu pakalpojumu līguma noslēgšana ir obligāts priekšnoteikums, lai saņemtu kredītu vai lai to saņemtu ar piedāvātajiem noteikumiem un nosacījumiem.

Kā aprēķina kredīta izmaksu pieaugumu dienā?

- Kredīta izmaksu pieaugumu dienā aprēķina noskaidrojot visas izmaksas, kas tiks piemērotas kreditēšanas līgumā noteiktajā termiņā jeb kredīta kopējās izmaksas (skatīt iepriekšējo punktu);
- tad izdala izmaksas ar dienu skaitu, uz kuru ir noslēgts kreditēšanas līgums;
- iegūto izmaksu apmēru dienā izsaka procentuāli pret aizdevuma summu.

Piemēri:

200 EUR aizdevumu piešķir uz 2 mēnešiem jeb 61 dienu, jāmaksā divos maksājumos - 112,67 EUR mēnesī. Papildus līguma noslēgšanas dienā tik piemērota komisija par kredīta izmaksu 5 EUR apmērā.

Kredīta kopējo izmaksu aprēķins:

Kopējā summa, ko aizņēmējam jāmaksā 61 dienas laikā, ir:

$$5,00 + 112,67 \times 2 = \mathbf{230,34 \text{ EUR}}$$

Kredīta kopējās izmaksas līgumā noteiktajā atmaksas termiņā sastāda:

$$230,34 - 200,00 = \mathbf{30,34 \text{ EUR}}$$

Kredīta kopējās izmaksas dienā: $30,34 \text{ EUR} / 61 \text{ diena} = 0,4974 \text{ EUR dienā}$

Izmaksu apmērs procentuāli:

$$0,4974 \text{ EUR} / 200,00 \text{ EUR} \times 100 = 0,2487\% \text{ dienā}$$

Kredīta kopējās izmaksas konkrētajā piemērā atbilst PTAL prasībām, jo nepārsniedz 0,25% dienā līgumam, kura sākotnējais termiņš pārsniedz 30 dienas.

Aprēķins kredīta kopējām izmaksām kredītiem, kas sākotnēji izsniegti uz termiņu līdz 30 dienām (cenas “trepe”).

Uz kredītiem, kas noslēgti uz termiņu, kas nepārsniedz 30 dienas, ir attiecināma t.s. “cenu trepe” (0,55% par pirmajām 7 dienām, 0,25% par nākamajām 7 dienām un 0,2% no 15. līdz 30. dienai).

“Cenu trepes” Piemērs:

Kredīts 200 EUR piešķirts uz 30 dienām. Maksimālās kopējās kredīta izmaksas, ko var piemērot šajā gadījumā, ir **17,60 EUR**.

Aprēķins:

$$200,00 \text{ EUR} \times 0,55\% \times 7 \text{ dienas}$$

+

$$200,00 \text{ EUR} \times 0,25\% \times 7 \text{ dienas}$$

+

$$200,00 \text{ EUR} \times 0,2\% \times 16 \text{ dienas}$$

Formula: $(200 \cdot 0,55\% \cdot 7) + (200 \cdot 0,25\% \cdot 7) + (200 \cdot 0,2\% \cdot 16) = 17,60 \text{ EUR}$

vai

$(0,55 \cdot 200 \cdot 7/100) + (0,25 \cdot 200 \cdot 7/100) + (0,2 \cdot 200 \cdot 16/100) = 17,60 \text{ EUR}$

Izmaksu kalkulatori

! Kredīta kopējās izmaksas un aizņēmuma likme nav viens un tas pats. Aizņēmuma likmi rēķina no aizdevuma pamatsummas atlikuma, jo tas ar katru maksāšanas reizi samazinās.

Vai uz līgumiem, ar kuriem tiek pagarināts sākotnējais kredīta atmaksas termiņš attiecas kredīta kopējo izmaksu ierobežojumi?

Vairāki kredīta devēji piedāvā iespēju pagarināt līgumā noteikto kredīta atmaksas termiņu jeb atlikt maksājumu vēl uz kādu laiku. Parasti kredīta devējs šādā gadījumā piemēro maksu par kredīta lietošanu periodā, uz kuru no līguma izrietošo saistību atmaksa tiek pagarināta – pagarināšanas maksu, procentus, komisijas maksu, maksu par kredīta brīvdienu piešķiršanu u.c..

Ja līguma termiņš tiek pagarināts vai tiek piešķirtas kredītbrīvdienas, tad tās **izmaksas, kas saistītas ar kredīta lietošanu turpmākajā kredīta lietošanas termiņā (pagarināšanas maksas, maksa par kredīta brīvdienu piešķiršanu u.tml.), ir uzskatāmas par kredīta izmaksām, uz kurām ir attiecināmi PTAL 8.panta 2.³ daļā minētie ierobežojumi.**

Līdz ar to, piemēram, ja sākotnējais līgums noslēgts uz 7 dienām un tiek pagarināts vēl uz 7 dienām, tad pagarinātajā periodā var piemērot izmaksas atbilstoši “cenu trepes” nosacījumiem – 0,25% dienā. Ja sākotnējais līgums noslēgts uz 30 dienām un tad tiek pagarināts, tad, sākot ar 31. dienu, maksimāli pieļaujamās kredīta kopējās izmaksas nosakāmas **0,2% dienā**, vai ņemot vērā visu kredīta termiņu – sākotnējo un pagarinājumu - **0,25% dienā visā līguma darbības periodā**, jo saskaņā ar PTAL 8.panta 2.³ daļu “Par šā panta 2.² daļā minētajām prasībām neatbilstošām uzskata tādas kredīta kopējās izmaksas patērētājam, kuras pārsniedz 0,55 procentus dienā no kredīta summas no pirmās līdz septītajai kredīta izmantošanas dienai (ieskaitot), 0,25 procentus dienā no kredīta summas no astotās līdz četrpadsmitajai kredīta izmantošanas dienai (ieskaitot) un 0,2 procentus dienā no kredīta summas, sākot ar piecpadsmito kredīta izmantošanas dienu. Līgumos, saskaņā ar kuriem kredīts atmaksājams pēc pieprasījuma vai kuros kredīta izmantošanas termiņš pārsniedz 30 dienas, par šā panta 2.² daļā minētajām prasībām neatbilstošām uzskata tādas kredīta kopējās izmaksas patērētājam, kuras pārsniedz 0,25 procentus dienā no kredīta summas (..)”.

Piemērs:

Kredīta devējs piedāvā 100 EUR kredītu uz 30 dienām. Pēc 30 dienām aizņēmējs vēlas pagarināt kredīta atmaksas termiņu papildus uz 30 dienām.

Trīs dažādi risinājumi, kad maksimālā summa, ko kredīta devējs var pieprasīt par kredīta atmaksas termiņa pagarināšanu jeb lietošanu nākamajos periodos ir atbilstoša PTAL 8.panta 2.³ daļai:

1. Jau sākotnēji aizdevuma līgums tiek slēgts, nosakot kredīta kopējās izmaksas, kas nepārsniedz 0,25% dienā.

Pirmās 30 dienas:

$$(100 \text{ EUR} * 0,25\% * 30) = 7,50 \text{ EUR}$$

No 31.dienas līdz 60 dienai, kā arī katram nākamajam 30 dienu ciklam līdz brīdim, kamēr tiek sasniegts PTAL 8.panta 2.⁴ daļā noteiktais 100% aprobežojums no sākotnējās aizdevuma summas, **0,25% dienā:**

$$(100 \text{ EUR} * 0,25\% * 30) = 7,50 \text{ EUR}$$

2. Pirmās 30 dienas (atbilstoši “cenu trepei”):

$$(100 \text{ EUR} * 0,55\% * 7) + (0,25\% * 100 \text{ EUR} * 7) + (0,20\% * 100 * 7) = 8,80 \text{ EUR};$$

No 31.dienas līdz 60 dienai, kā arī katram nākamajam 30 dienu ciklam līdz brīdim, kamēr tiek sasniegts PTAL 8.panta 2.⁴ daļā noteiktais 100% aprobežojums no sākotnējās aizdevuma summas, **0,2% dienā:**

$$(100 \text{ EUR} * 0,25\% * 30) = 7,50 \text{ EUR}$$

3. Pirmās 30 dienas (atbilstoši “cenu trepei”):

$$(100 \text{ EUR} * 0,55\% * 7) + (0,25\% * 100 \text{ EUR} * 7) + (0,20\% * 100 * 7) = 8,80 \text{ EUR};$$

No 31. dienas līdz 60. dienai, veicot pārrēķinu par visu iepriekšējo periodu:

$$(100 \text{ EUR} * 0,25\% * 60) - 8,80 \text{ EUR} = 6,20 \text{ EUR};$$

No 61. dienas uz 90 dienām (un turpmāk katrā 30 dienu ciklā, līdz brīdim, kamēr tiek sasniegts PTAL 8.panta 2.⁴ daļā noteiktais simts procentu aprobežojums no sākotnējās aizdevuma summas):

$$(100 \text{ EUR} * 0,25\% * 30) = 7,50 \text{ EUR}.$$

! Kredīta devējam ir tiesības piemērot jebkuru citu pakalpojuma cenas noteikšanas mehānismu, ar nosacījumu, ka tiek ievērots PTAL 8.panta 2². un 2.³ daļās iekļautais kredīta kopējo izmaksu ierobežojums.

Ja kredīta devējs piemēro maksimāli atļautās kredīta kopējās izmaksas, tad, pagarinot kredīta atmaksas termiņu, var mainīties arī aizņēmuma likme.

! Par jauno kredīta atmaksas termiņu un aizņēmuma likmi kredīta devējam ir jāinformē patērētājs, piemēram, izmantojot pastāvīgu informācijas nesēju.

Kā nosakāms kredīta kopējo izmaksu ierobežojums līgumos ar patērētājiem, kas slēgti pēc kredītlīnijas principa?

Praksē ir dažāda tipa metodikas komisijas maksu noteikšanai kredītlīniju² līgumos:

- 1) tiek piemērota **komisijas maksa** par aizdevuma summu izsniegšanu uz konkrētu dienu skaitu, netiek piemēroti aizdevuma procenti;
- 2) nav noteikta komisijas maksa par aizdevuma summu izsniegšanu, taču **tiek piemēroti %** par aizdevuma izmantošanu atbilstoši dienu skaitam, cik paņemtā summa tiek izmantota;
- 3) kombinētais – **ir noteikta komisija par aizdevuma izņemšanu** (fiksēta vai procentu izteiksmē no izņemtās aizdevuma summas) + **% par aizdevuma izmantošanu** atbilstoši dienu skaitam, cik izņemtais aizdevums kredītlīnijas limita ietvaros tiek izmantots;

Kredītlīnijas līgumi tiek slēgti uz termiņu, kas pārsniedz 30 dienas (parasti līguma termiņš ir 12 vai 24 mēneši, vai līgumi ir beztermiņa). Līdz ar to atbilstoši PTAL 8.panta 2.² un 2.³ daļā noteiktajam ierobežojumam kredīta kopējās izmaksas nedrīkst pārsniegt 0,25% dienā visā līguma darbības periodā.

Piemērs:

1. Kredītlīnijas līgumā noteikts maksimālais izmantojamais limits 100 EUR, norēķinu cikls 15 dienas, komisijas maksa par naudas izmantošanu piešķirtā limita ietvaros 3,50 EUR neatkarīgi no izmantotās summas, procenti par aizdevuma izmantošanu nav jāmaksā. Kredīta kopējās izmaksas ir atbilstošas PTAL regulējumam gadījumā, ja reizi 15 dienās aizņēmējs saņem un atdod naudas līdzekļus limita ietvaros.

$$(3,50 \text{ EUR} / 15 / 100 * 100 = 0,23\%)$$

Gadījumā, ja aizņēmējs naudas izņemšanu, atgriešanu un atkārtotu izņemšanu veic biežāk nekā 15 dienu ciklā – maksimālā summa, ko kredīta devējs drīkst pieprasīt par naudas izņemšanu mēnesī ir 7,50 EUR jeb gadā 90,00 EUR.

2. Kredītlīnijas līgumā noteikts maksimālais izmantojamais limits 400 EUR, konkrēts norēķinu cikls nav noteikts (proti, saskaņā ar līguma noteikumiem drīkst atmaksāt pilnā apmērā vai daļēji jebkurā laikā un atmaksāto drīkst izņemt no jauna, vai izmantoto limitu atmaksā, maksājot minimālo maksājumu ik mēnesi), **ir** komisijas maksa par naudas izņemšanu katrā naudas izņemšanas gadījumā piešķirtā limita ietvaros, aizņēmējam jāmaksā procenti par faktiskās izņemtās summas izmantošanu.

Kredīta kopējās izmaksas gada laikā, ko kredīta devējs no aizņēmēja drīkst prasīt, ir $(400\text{EUR} * 0,25\% * 366(\text{dienu sk. gadā})) = 366,00 \text{ EUR}$;

Kredīta devējam šajā gadījumā jau sākotnēji, slēdzot līgumu ar aizņēmēju, jāspēj sadalīt atļautos 0,25% starp komisija maksu un procentiem par izņemtā limita izmantošanu:

- 1) nosakot, piemēram, 2,5% komisijas maksu par naudas izsniegšanu katru reizi, bet ne vairāk kā 10,00 EUR mēnesī (120,00 EUR gadā);
- 2) procentus par izņemtā limita izmantošanu, vadoties no atlikušās kredītu kopējām izmaksām atvēlētās summas $366,00 \text{ EUR} - 120,00 \text{ EUR} = 246,00 \text{ EUR}$, pieņemot, ka patērētājs atmaksā

² Kredītlīnija ir īstermiņa aizdevums, kas tiek samērots ar kredīta ņēmēja ienākumu līmeni. Kredītlīnija tiek piešķirta noteiktā limita robežās uz noteiktu laiku, parasti bez noteikta atmaksas grafika, taču nolīgtajā termiņā izmantotais limits jāatmaksā pilnībā, vai vienojoties par jaunas kredītlīnijas vai limita piešķiršanu, samaksājot par to papildus komisijas maksu.

kredīta kopējo summu, veicot vienādus ikmēneša maksājumus, atmaksu, sākot mēnesi pēc sākotnējās kredīta izņemšanas dienas.

Kredītlinijām (ja nav nosakāms termiņš)	
Kopējā kredīta summa	€ 400,00
Mēnešu skaits, uz kuru tiek dalīta pamatsummas atmaksa	12
Aizņēmuma likme gadā, %	97,00%
Visas kredīta komisijas, izmaksas, kas nav % (kopsumma)	€ 120,00
Izmaksu % pieaugums dienā	0,2498%
Ikmēneša maksājums (pamatsumma + %)	€ 53,31

Pārbaudot kredīta kopējo izmaksu pareizību, $(53,31 \cdot 12 + 120,00) - 400,00 = 759,72$ EUR – 400,00 EUR, iegūst 359,72 EUR, kas ir mazāk nekā augstāk minētie 366,00 EUR.

3. Kredītlinijas līgumā noteikts maksimālais izmantojamais limits 400 EUR, konkrēts norēķinu cikls nav noteikts (proti, saskaņā ar līguma noteikumiem drīkst atmaksāt pilnā apmērā vai daļēji jebkurā laikā, vai maksājot minimālo maksājumu ik mēnesi), **nav** komisijas maksas par naudas izņemšanu, aizņēmējam jāmaksā procenti par faktiskās izņemtās summas izmantošanu.

Kredīta kopējās izmaksas gada laikā, ko kredīta devējs no aizņēmēja drīkst prasīt, ir $(400 \text{ EUR} \cdot 0,25\% \cdot 366 \text{ (dienu sk. gadā)}) = 366,00$ EUR;

Līdz ar to Kredīta devējam atļautos 0,25% dienā konkrētajā piemērā ir iespējams attiecināt uz aizņēmuma likmi gadā.

Kredītlinijām (ja nav nosakāms termiņš)	
Kopējā kredīta summa	€ 400,00
Mēnešu skaits, uz kuru tiek dalīta pamatsummas atmaksa	12
Aizņēmuma likme gadā, %	139,00%
Visas kredīta komisijas, izmaksas, kas nav % (kopsumma)	€ 0,00
Izmaksu % pieaugums dienā	0,2500%
Ikmēneša maksājums (pamatsumma + %)	€ 63,33

Pārbaudot kredīta kopējo izmaksu pareizību, $63,33 \cdot 12 - 400,00$ iegūst 359,96 EUR, kas ir mazāk nekā augstāk minētie 366,00 EUR.

! Kredītlinijām gadījumos, kad līgumi tiek slēgti ar distances saziņas līdzekļu starpniecību, līguma termiņš nav noteikts vai garāks par mēnesi, saskaņā ar PTAL 8.panta 2.⁵ daļu nav atļauts noteikt pamatsummas atmaksu termiņa beigās. Tādu līgumu gadījumā jānosaka minimālā pamatsummas atmaksas daļa ik mēnesi kopā ar procentiem.

Kādi ir ierobežojumi attiecībā uz izmaksām, kas piemērojamas par maksājumu kavējumiem?

Nokavējuma procenti

Saskaņā ar PTAL 8.panta 2.⁶ daļu "Patērētāja kreditēšanas līgums, kurš paredz iespēju pieprasīt no patērētāja nokavējuma procentus, nav spēkā, ja šo procentu apmērs ir lielāks par 36 procentpunktiem virs aizņēmuma likmes gadā. Šis nosacījums netiek piemērots tādām patērētāja kreditēšanas līgumam, kurā kredīta atmaksa nodrošināta ar nekustamā īpašuma hipotēku vai kuru noslēdzis šā panta 4.³ daļas 10.punktā minētais tiesību subjekts (ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs par preču vai pakalpojumu iegādi atlikta maksājuma, aizdevuma vai citas tamlīdzīgas finansiālas vienošanās veidā un saskaņā ar kuriem kredīts tiek piešķirts, nemaksājot procentu likmi un citus papildus maksājumus."

Piemērs:

Ja procenti par aizdevuma lietošanu jeb aizņēmuma likme ir 50% gadā, tad, maksimālie nokavējuma procenti, ko līgumā var paredzēt ir $50+36=86\%$ gadā jeb 0,235% dienā no kavētās aizdevuma pamatsummas.

! Jebkurā gadījumā visu procentu (gan par aizdevuma lietošanu, gan par kavējumu) kopsumma nedrīkst pārsniegt parādu jeb vēl nesamaksāto aizdevuma pamatsummu.³

Kā aprēķina aizņēmuma likmi dienā – pieņemot, ka gadā ir 360 vai 365/366 dienas?

Lai arī normatīvajos aktos nav konkrēti noteikts dienu skaits gadā, kurš būtu jāņem vērā, aprēķinot aizņēmuma vai nokavējuma procentu likmi, tomēr atbilstoši godīgai darījumu praksei, PTAC ieskatā, aprēķinot piemērojamo aizņēmuma likmi dienā un nokavējuma procentu likmi dienā, par bāzi jāņem to dienu skaitu gadā (360 vai 365/366), uz kuru šī likme tiks piemērota, t.i., ja procentus aprēķina katru dienu, tad procentu likme dienā faktiski tiek piemērota 365 vai 366 dienas gadā, līdz ar to, nosakot aizņēmuma likmi dienai, līgumā norādītā aizņēmuma likme (gadā) jādala ar 365 vai 366 dienām.

Piemērs:

Līgumā norādīta aizņēmuma likme gadā ir 60%. Ja procentus aprēķina katru dienu, tad piemērojamajai dienas likmei būtu jābūt $60\% : 365 = 0,1644\%$ dienā.

Ja 60% tiktu dalīti ar 360 dienām - $60\% : 360 = 0,1666\%$ dienā, tad piemērojot procentus 365 dienas pēc kārtas, faktiskā aizņēmuma likme gadā būtu $0,1666 * 365 = 60,83\%$, kas pārsniedz līgumā norādīto likmi. Pie lielākām aizdevuma summām un termiņiem šī atšķirība var būt pat vairāki desmiti euro.

³ Skat. Civillikuma 1763.pantu.

Kādi ir kopējie ar kredītu saistīto izmaksu ierobežojumi?

PTAL 8.panta 2.⁴ daļā noteikts, ka patērētāja kreditēšanas līgumā, kurš paredz, ka patērētājam kredīts jāatmaksā laikposmā, kas nepārsniedz trīs mēnešus, jebkuru ar kredītu saistīto izdevumu summa, tajā skaitā procentu, nokavējuma procentu, līgumsodu, komisijas maksu, termiņa atlikšanu un citu ar kredīta līguma izpildi saistīto maksājumu summa, nedrīkst pārsniegt izsniegtā kredīta summu. Šis noteikums neattiecas uz:

1) kreditēšanas līgumiem, kurus noslēdzot kredīta devēja glabāšanā kā nodrošinājums nododama kāda lieta un saskaņā ar kuriem patērētāja atbildība ir ierobežota tikai ar iekļāto lietu;

2) līgumiem par pārsnieguma kredītu;

3) līgumiem, kurus noslēdzot kredīta devējs klusējot piekritis, ka patērētājs izmanto līdzekļus, kas pārsniedz patērētāja norēķinu kontā esošo naudas līdzekļu atlikumu vai piešķirto pārsnieguma kredītu.

Tātad ar PTAL 8.panta 2.⁴ daļa attiecas uz tādiem patērētāju kreditēšanas līgumiem, kuru **sākotnējais termiņš**, kādā patērētājam jāizpilda no līguma izrietošās saistības, nav bijis noteikts garāks par trīs mēnešiem un uz noslēgto līgumu neattiecas kāds no pantā minētajiem izņēmumiem. Šis ierobežojums neattiecas uz gadījumiem, kad līguma izpildes gaitā patērētājs un kreditors vienojas par termiņa atlikšanu, kā rezultātā kreditēšanas līguma izpildes termiņš pārsniedz trīs mēnešus.

Piemērs:

Kredīts 200 EUR apmērā tiek izsniegts uz 30 dienām. Kopējā summa, kas jāmaksā aizņēmējam, tiek noteikta 217,60 EUR apmērā jeb kopējās kredīta izmaksas sastāda **17,60 EUR**. Aizņēmuma likme ir 107,06% gadā jeb 0,2933% dienā. Pēc 30 dienām aizņēmējs pagarina kredīta atmaksas termiņu vēl uz 15 dienām, samaksājot kredīta pagarināšanas maksu **4,90 EUR**.

Kredīta devējs nosūta aizņēmējam paziņojumu, ka kredīta atmaksas termiņš tiek pagarināts uz 15 dienām, tādējādi tas kopumā sastāda 45 dienas, un jaunā aizņēmuma likme par kredīta lietošanu periodā no 31.-45 dienai ir **59,78%** gadā ($4,90 \text{ EUR} / 15 \text{ dienas} / 200 \text{ EUR} * 366 \text{ dienas} * 100 = 59,78\%$).

Pēc pagarinātā termiņa beigām aizņēmējs kavē maksājuma atmaksu un kredīta devējs, sākot ar 46. kredīta atmaksas dienu, sāk piemērot nokavējuma procentus. Ja līgumā paredzēts piemērot maksimāli atļautos nokavējuma procentus, tad kopsummā var tikt piemēroti **95,78 %** gadā ($59,78\% + 36\%$) jeb 0,2624% dienā no kavētajiem 200 EUR. Ja parādnieks nemaksās/kavēs 338 dienas, tad nokavējuma procenti sasniegs 177,91 EUR apmēru ($200 \text{ EUR} * 0,2624\% * 339$) un, kopsummā ar jau iepriekš samaksātajiem procentiem (17,60 EUR) un pagarināšanas maksu (4,90 EUR), visas ar kredītu saistītās izmaksas 339.kavējuma dienā sasniegs 200 EUR. Tas nozīmē, ka pēc 339.kavējuma dienas kredīta devējs nedrīkst turpināt aprēķināt nokavējuma procentus, kā arī jebkādas citas izmaksas, kas saistītas ar sākotnējā līguma un parāda atmaksu.

! Ja patērētājs kavē maksājumu veikšanu, kreditoram ir tiesības piedāvāt patērētājam noslēgt vienošanos par parāda atmaksu pa daļām, nepiemērojot nekādus papildu maksājumus, savu

tiesību aizsardzībai izmantot parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojumu sniedzējus vai vērsties tiesā.

Cenas «trepe»*

Līdz 7. dienai: 0,55%

No 8. līdz 14. dienai: 0,25%

No 15. dienas: 0,2%

*neattiecas uz kredītiem pret kustamas lietas ķīlu

Par neatbilstošām uzskata tādas kredīta kopējās izmaksas, kuras:

-) pārsniedz 0,55% dienā pirmās 7 dienas;
-) 0,25% dienā nākamās 7 dienas;
-) 0,2% dienā no 15. dienas;
-) 0,25% dienā visā kredīta izmantošanas termiņā, ja sākotnējais līguma termiņš pārsniedz 30 dienas.

Nokavējuma procentu ierobežojums**

AIZŅĒMUMA LIKME + 36% GADĀ

Līguma noteikums par nokavējuma procentu piemērošanu nav spēkā, ja šo procentu apmērs ir lielāks par 36 procentpunktiem virs aizņēmuma likmes gadā.

**Izņēmums - hipotekārie kredīti un bezmaksas kredīti, kurus noslēdzis ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs par preču/pakalpojumu iegādi.

KOPĒJO IZMAKSU IEROBEŽOJUMS

kredītiem ar termiņu līdz 3 mēnešiem

100 %

No aizdevuma summas

(Iekļauti lietošanas procenti, pagarinājuma maksas, nokavējuma procenti un līgumsods)

Vai PTAL 8.panta 2.⁵daļa ierobežo “kreditbrīvdienu” piešķiršanu?

PTAL 8.panta 2.⁵daļā, kas nosaka: “Ja patērētāja kreditēšanas līgums noslēgts, izmantojot distances saziņas līdzekļus, kredītu atmaksā pa daļām proporcionāli līguma termiņam, kā arī procentu un pamatsummas apmēram ne retāk kā reizi mēnesī, izņemot patērētāja kreditēšanas līgumus:

- 1) kuru kredīta atmaksas termiņš nav garāks par vienu mēnesi;
- 2) kurus noslēdzot kredīta devējs piešķir patērētājam pārsnieguma kredītu vai tādu kredītu, kura saņemšanai izmantojama kredīta devēja izdota maksājumu karte”;

ietvertā regulējuma leģitīmais mērķis ir aizsargāt patērētāja ekonomiskās intereses, palielinot patērētāja iespēju kredītu atmaksāt līgumā noteiktajā termiņā. Šāda tiesību norma tika pieņemta, lai ierobežotu tādu gadījumu iestāšanos, kad, nespējot uzkrāt nepieciešamos finanšu līdzekļus no ikmēneša ienākumiem kredīta pamatsummas un procentu atmaksai termiņā, patērētāji ir spiesti ciest nesamērīgas no saistību neizpildes izrietošās sekas.

Attiecībā uz jaunajiem līgumiem, kuri noslēgti pēc 2016.gada 1.janvāra, ir piemērojama PTAL 8.panta 2.⁵ daļa, līdz ar to ir jāievēro tajā noteiktais maksājumu sadalīšanas princips un sākotnējā kredīta līgumā nav pieļaujama šai normai neatbilstoša maksāšanas kārtība. Tomēr, ja kredīta līguma izpildes gaitā patērētājam rodas grūtības izpildīt no kredīta līguma izrietošās saistības, pusēm ir tiesības atsevišķi vienoties par grozījumiem sākotnēji noslēgtajā kredīta līgumā attiecībā uz maksājumu atmaksas kārtību, ievērojot konkrētās tiesību normas mērķi.

Piemērs:

Distancē slēgts kredīts uz 12 mēnešiem ar aizdevuma atmaksas grafiku, kur kredīta atmaksa kopā ar procentiem sadalīta 10 periodiskos maksājumos, uzskatāms par PTAL 8.panta 2.⁵ daļas regulējumam neatbilstošu.

Vai PTAL grozījumi attiecas tikai uz patērētāju kreditēšanas līgumiem, kas tika slēgti sākot ar 2016.gada 1.janvāri, vai arī uz visiem līgumiem, kas slēgti iepriekš un ir spēkā minētajā datumā?

Nemot vērā to, ka reizē ar grozījumiem nav izdarīti attiecīgi grozījumi likumā „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma saistību tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību”, Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 9.panta ceturto daļu, kā arī privāttiesībās valdošo principu, ka jaunā tiesību norma piemērojama nākamiem apstākļiem, respektīvi, tiesību normai ir uz priekšu vērsts spēks, konkrētajā gadījumā ir piemērojams Civillikuma 3.pants, kurā noteikts, ka *“katra civiltiesiska attiecība apspriežama pēc likumiem, kas bijuši spēkā tad, kad šī attiecība radusies, pārgrozījusies vai izbeigusies, neskartas paliek jau iegūtās tiesības.”* Līdz ar to Grozījumos ietvertajām normām attiecībā uz līgumiem, kuri ir noslēgti līdz 2016.gada 1.janvārim, nav atpakaļejošs spēks, un Grozījumos iekļautās tiesību normas būs piemērojama uz tiem līgumiem, kuri tiks noslēgti 2016.gada 1.janvārī un pēc šī datuma.

Tāču jāņem vērā ka, ja tiesiskās attiecības tiek turpinātas pēc jaunās privāto tiesību normas spēkā stāšanās, vispārīgais princips par tiesību normas uz priekšu vērstu spēku var izpausties divējādi: 1) vai nu minētās attiecības (to sekas) arī turpmāk apspriežamas atbilstoši agrākai tiesību normai, vai arī 2) agrākā tiesību norma piemērojama, ciktāl šādas attiecības netiek pārgrozītas vai izbeigtas, kas savukārt apspriežams atbilstoši jaunajai tiesību normai. Tas nozīmē, ka tādi juridiskie fakti, kas pārgroza vai izbeidz agrāk nodibinātu tiesisko attiecību pēc jaunās tiesību normas spēkā stāšanās tomēr apspriežami atbilstoši agrākai tiesību normai, ja tie pēc būtības ir patstāvīgi, bet uzskatāmi par agrāk nodibinātās tiesiskās attiecības sekām (piemēram, nosacījuma iestāšanās, līguma izpildījums, izpildījuma nokavējums u.t.t.). Savukārt atbilstoši jaunajai tiesību normai apspriežami tādi pēc tās spēkā stāšanās radušies tiesiski nozīmīgi apstākļi, kas pēc būtības uzskatāmi par patstāvīgiem agrāk nodibināto tiesisko attiecību pārgrozošiem vai izbeidzošiem faktoriem (piemēram, laulības šķiršana, saistības izpildes nodrošinājums ar ķīlu vai galvojumu, ieskaits, izlīgums u.t.t.).⁴

Nemot vērā minēto, katrā situācijā noskaidrojams, vai attiecīgie apstākļi ir uzskatāmi par agrāk nodibinātās (pēc grozījumu PTAL spēkā stāšanās turpinātās) tiesiskās attiecības sekām vai arī par patstāvīgiem agrāk nodibināto tiesisko attiecību pārgrozošiem vai izbeidzošiem faktoriem.

Attiecībā uz PTAL 8.panta 2.³ daļā iekļauto tiesību normu, piemēram, kredīta pagarināšanas komisijām, pēc 2016.gada 1.janvāra slēgtiem līgumu grozījumiem ir attiecināma jaunā normu redakcija un iekļautie ierobežojumi, jo līguma izpildes termiņa atlikšana pēc būtības uzskatāma

⁴ Kalniņš E. Tiesību normu spēkā esamība un intertemporālā piemērojamība. Likums un Tiesības, 2000, Nr.7, 220.lpp.

par patstāvīgu agrāk nodibināto tiesisko attiecību pārgrozošu faktoru. Savukārt attiecībā uz PTAL 8.panta 2.⁴ daļā un 2.⁶ daļā iekļautajām tiesību normām, kredīta pamatsummas atmaksa un nokavējuma procentu maksāšanas pienākums ir saistīts ar agrāk nodibinātās tiesiskās attiecības sekām. Līdz ar to šādos gadījumos, ja kredīta līgums noslēgts līdz 2016.gada 1.janvārim, uz šādām tiesiskajām attiecībām attiecināms agrākais regulējums. Tomēr, ja kredīta līgums tiek grozīts (piemēram, puses vienojas par tā termiņa pagarināšanu, citiem procentu likmes nosacījumiem u.tml.), uz kredīta līguma grozījumiem attiecināmas arī PTAL 8.panta 2.⁴ un 2.⁶ daļas prasības.

Piemērs 1:

Ja kredīta līgums noslēgts 2015.gada 14.decembrī un 28.decembrī tiek pagarināts, atmaksas termiņam iestājoties 2016.gada 14.janvārī, tad:

- 1) līdz 2016.gada 14.janvārim likme ir spēkā atbilstoši noslēgtā līguma noteikumiem un pārrēķins par šīm janvāra dienām nav jāveic;
- 2) pagarinot termiņu 2016.gada 14.janvārī:
 - a) kredīta kopējās izmaksas patērētājam nedrīkst būt lielākas par 0,2% (0,25 % dienā visā līguma darbības periodā) no kredīta summas;
 - b) maksimālais nokavējuma procentu apmērs nevar būt lielāks par 36 procentpunktiem virs aizņēmuma likmes gadā;
 - c) jebkuru ar kredītu saistīto izdevumu summa nedrīkst pārsniegt izsniegtā kredīta summu, izdevumu summā ieskaitot arī iepriekšējā periodā aprēķinātos izdevumus.

(jo līdz ar grozījumiem stājas spēkā PTAL 8.panta 2.³, 2.⁴ un 2.⁶ daļā noteiktie ierobežojumi)

- 3) patērētājam, nepildot saistības un pēc 2016.gada 1.janvāra **neslēdzot** līguma grozījumus, var tikt piemēroti nokavējuma procenti atbilstoši līgumā noteiktajai likmei un uz noslēgto līgumu neattiecas PTAL 8.panta 2.⁴ daļā noteiktie ierobežojumi

Piemērs 2:

Ja, pamatojoties uz kredītlīnijas vai beztermiņa kreditēšana līgumu, kas noslēgts līdz 2016.gada 1.janvārim, pēc šī datuma tiek izmaksāta papildu kredīta summa, tad papildu summas izmaksa uzskatāma par patstāvīgu agrāk nodibināto tiesisko attiecību pārgrozošu faktoru un uz noslēgtā līguma noteikumiem no papildu kredīta summas izmaksas brīža piemērojami PTAL 8.panta 2.³, un 2.⁶ daļā noteiktie ierobežojumi.

Vai pārjaunojumu līgumu slēgšana ietekmē PTAL 8.panta 2.³ un 2.⁴ daļu piemērošanu?

PTAC ieskatā, lai arī līguma izpildes gaitā patērētājs un kreditors var vienoties par termiņa atlikšanu, kā rezultātā mainās kreditēšanas līguma izpildes termiņš, vai slēgt pārjaunojuma līgumu, PTAL 8.panta 2.³ un 2.⁴ daļas kā speciālās tiesību normas aprobežo kredīta kopējās izmaksas patērētājam un ar kreditēšanas līguma izpildi saistīto maksājumu summu ar izsniegtā kredīta summu. Tādejādi vairāku pagarināšanas, termiņa atlikšanas, pārjaunojuma u.c. līgumu slēgšana nevar ietekmēt sākotnējo patērētāju kreditēšanas līgumam piemērojamo kredīta kopējo izmaksu aprobežojumu, jo tieši ar sākotnējo kredīta līgumu patērētājam vai tā norādītai personai

reāli tika izsniegts kapitāls un noslēgtie līgumi faktiski veido vienu komerciālo vienību. Līdz ar to PTAC ieskatā pārjaunojuma līgumu, tāpat kā termiņa atlikšanas, pagarināšanas un citu līdzīgu līgumu slēgšanas rezultātā nevar ietekmēt PTAL 8.panta 2.³ un 2.⁴ daļu piemērošanu, ja vien netiek atkārtoti izsniegts kredīts un izvērtēta patērētāja spēja atmaksāt kredītu, tādējādi būtiski grozot sākotnējo saistību.